

עין משפט
נר מצוה

ע א מיי פֿון מהלכות מביה"ט יב ועיין בהשגות ובעניני משנה סוגי פשוט פס טושי"ע חו"מ סי' סו סעיף כז:

עא ב מיי פֿון מהלכות זביה ומתנה הלכה ב ועיין בהשגות ובני"מ סוגי שם טושי"ע חו"מ שם סעי' כז וסי' רנב סעיף כ ונרביז אלפס כתובות דף קט"ז:
עב ג מיי שם הלכה ב ועיין בהג"ל וי"ח הלכה ב סוגי שם ונרביז אלפס שם:
עג ד מיי שם פ"ה הל' טו טושי"ע חו"מ סי' רנב סעיף כח:

רבינו גרשום

הלכות לא קשיין אהרדי: לתפלתו של כהן גדול. דאי חמים ההוא יומא בירובי שכל השנה מחוממת וצריך לבקש רחמים שיהא גשומה ואי קריר צריך לבקש רחמים שאם גשומה תהא שוהה: אמר רב נחמן מתנה שכיב מרע מדרבנן היא. דקניא באמירה לכל מתנה דאישתכן באוריותי' בבריאי מיירי, ומה שיכול ליתן למי שאינו יורש באמירה רבנן תקינו להו למיעבד כל רעותיה דאי לא מצוי למיעבד סמא שטרף רעותו עליו מחמת צער. איכא דאמרי להכי לא בעי לא קנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא באמירה בעלמא דרובינן מותרמי דמיב בשבת ולא מצוי למיעבד קנין ולא משיכה ולא כתיבה וצטרף רעותו עליו ושכיב ולא קפיד להכי תקינו דבאמירה גזי: ומי אמר רב נחמן הכי. מרע: והאמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר לאחר מכרי' ומחלו. לבעל חובו (מחול) יצירי בעלמא הוא דרבין ליה ומלוה ליתא בעינה ולהוצאה נתנה. אבל זווי דריחיב לוקח בשביל שטר מותר ליה ללוקח: אפי' יורש של מוכר מצוי מחיל החוב. הואיל דירוש הוא: מודה שמואל שאם נתנו. לושטר חוב במתנת שכיב מרע לישום אדם שאין יורש יכול למחול דמתנה אלימא מוכרי: אי אמרת בשלמא [דאוריית'] משום הכי. אלימא מתנה מוכרי: אלא אי אמרת מדרבנן. אמאי אלימא מתנה מוכרי. ש"מ מדראוריותא וקשיא דרב נחמן אדרב נחמן. ומשני לעולם אימא לך מדרבנן ולא מדראוריותא ומשום הכי אינו יכול למחול דעשוהו רבנן ואלתמה [רבנן (כתביה')] [מתנות] כמדאורייתא משום גזירה שפא שטרף רעותו עליו: לא אמר כלום. דאין זה וכוית מתנה כדאמר לקמן יטול יוכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הם. אבל היכא דאמר ידור ויאכל דאמר לא עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו. והאי דאמר ידור ויאכל לאו דוקא הוא דכיון דאמר תנו לדור קנה קאמר אלא אגב דאמר ברישא ידור ויאכל קתני סיפא גמי ידור ויאכל: ליממרא דקסבר רב נחמן. דאמר ידור ויאכל אין לשון קניית מתנה היא משום דמלתא שכיב מרע אכל אמר בריא ידור לא הוי לשון מתנה וליחיבה גמי בשכיב מרע: והאמר רב נחמן

קמז:

לתפלתו של כהן גדול.

יותר מדאי ואם קרינא לא תהיה קרינא יותר מדאי:

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול בו. פי' רבינו שמואל דלמאן דדאין דינא

ללוקח מה שנתן לו ואורי' א"ל להחזיר אלא מעות שנתנו צו הלקוחות ולא כל השטר ורביה לדבר מדאמר בפרק החובל (ב"ק פט: ושם) אלא הא דתניא וכן היא שחזלה בצעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי לא הפסידה תזבין לה לכתובתה לצעלה בטובת הנאה דהאי חזלה דאי מחלה לה ^(א) גבי צעל ליכא קפידיא ומוקי לה כרבי מאיר ומשמע דוקא גבי צעל יכולה למכור אבל לגבי אחריני לא תוכל למכור כי האי גוונא פן ממחללה לצעלה והיאך ממחללה לרבי מאיר דאית ליה בהגזל קמא (שם ק.). דינא דגרמי ע"כ נראה אפי' למאן דאית ליה דינא דגרמי היינו דוקא לענין שיש לה לשלם מה שנתנו זה הלקוחות ולא כל דמי הכתובה שהפסידתם^א והא דלומר בהגזל קמא (שם דף נח:) מאן דדאין דינא דגרמי מגבי שטרא מעליא גבי שורק שטרותיו של חזירו וכן צ"ל הכותב (כתובות דף פו.). על הך מלחא דשמואל^ב

לאו דוקא נקט שטרא מעליא שהרי לא תחזיר אלא מה שנתנו זה הלווקחין אלא משום דנקט לעיל התם ניירא בעלמא קלאי מינק נקט בזה הכי שטרא מעליא ועוד רביה מרב נחמן דאית ליה בהגזל בתרא (ב"ק קמז:) דינא דגרמי גבי ההוא גברא דאחויי אכריא דחבציה אתא לקמיה דרב נחמן חייביה כו' ואילו בפרק הכותב (כתובות פה: ושם פו. ד"ה תייל) אמר קריבעמי דרב נחמן וצינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשא ושיבא אהו לקוחות וקתצני לה לגרמה כו' אמר רב נחמן מאן לימא לה דמחיל ולימחלה לכתובתה לגבי אבהו והדר תירמה מיניה ומה תרויח לרב נחמן והא איהו גופיה אית ליה בהגזל בתרא דינא דגרמי ואם כן לריכה להחזיר לו כל הדמים ומה תרויח בזה אלא שמע מינה שתרויח בזה שלא היטה לריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בזה^א ואם תאמר מכל מקום הפסידתם הרבה שהרי גרשה היטה והיה להם ללקוחות אז לגבות כתובתה מן הגרושה ואומר רבי דשמא קטנה היטה ולא היו יכולים אז לגבות ממנה כלום ומכל מקום מחילתה מחילה כיון שהגיעה לפעוטות כדאמר בהנוקין (גיטין דף נט.) דמתנתה מתנה עוד קשה לי רב נחמן איך השיאה עשה למחול כתובת אמן והא אמר בפרק לא יחסור (לעיל כז: ושם) דגרמא בנוקין אסור פי' אע"ג דפטור הוא איסורא מיהא איכא וכל שכן למאן דדאין דינא דגרמי כמו רב נחמן דאיכא איסור יותר כשמורה לה למחול דלפילו בגרמא בנזיקין שפטור לגמרי אסור וכ"ש דינא דגרמי וגם שלא היו מפסידין כלל בדבר שמחזרת להם מה שנתנו זה ועוד רביה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחריס^י (וקדשה) עלייהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמה ימחול ואם לריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושפיר סמכה דעתה ועוד דקאמר התם בזה הכי דסמכה דעתה דלא שזיב נפשה ויהיב לאחריה הוה ליה למימר שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש

ולכן לא סמכה דעתה בכך יותר^א ועוד רביה ממנה דאמר בפרק קמא דבבא מזיעא (דף יט: ושם) גבי מנא שובר בזמן שהאשה מודה ויחזיר לצעל וליחוש שמה כתבה ליתן בנים ולא נתנה אלא עד תשרי ואזלה וצנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בנים ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדין שהרי יכולה היא למחול לצעלה^י ומימה למאן דדאין דינא דגרמי איך ^(א) יטרוף שלא כדין והלא אם ממחול לצעלה יחזור עליה הלקוחות ויגזו ממנה הכל על כן נראה שאין לריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו זה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו זה לכל הפחות ואומר ר"י דדבצר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדין ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפטר מגרשה שכתבה ליתן בנים ולא נתנה עד תשרי ואזלה וצנא לכתובה דמינסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בנים ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שהיא גרשה א"כ מוכרת כתובתה בדמים יקריס ואם כן הפסידה הרבה ללקוחות וטורף צעלה שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם^י ואי הוה מוקי לה להיהא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי הוה אמי שפיר אך לא היינו יכולים עוד להביא ממנה רביה מיהו לפי מה שפי' ר"י בפ"ק דבבא מזיעא דגרשה ליכא למיחש הכי^י הוה א"ש וכן הוה עיקר כמו שפי' שם דלא הוי מצי למיפטר מגרשה וא"ת מאי האי דקאמר בפ"ק דבבא מזיעא (דף כז:) ש"מ איתא להא דשמואל דאמר המוכר שטר חוב כו' ניחוש דלמא כתבה ליתן בנים ולא נתנה עד תשרי והלכה והכניסתה לצעלה שאז אינה יכולה למחול לידו כירה כדאמר בהכותב (כתובות פה:) וז"ל דמיירי שידועין שאין לה צעל: **א"ל** אינה בשל תורה בו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להוכיח מכאן דמכר שטר חוב ^(א) חל מן התורה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קיז):

שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה **יאכל פלוני** פירות דק"ך זה **לא** אמר כלום **למימרא** דסבר רב נחמן **מילתא** דליתא **בבריאי**. שאינו יכול להקנות הידיה דדבר שאין צו ממנו הוא ופירות הדקל דאין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם:

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

תפלתו של כהן גדול. שהיה מתפלל ביום הכפורים שיהיה שנה זו גשומה ושחונה ^[וימא גג:] ועמה לפי הענין שיראה בראש השנה יתפלל ביוה"כ: **סמנה שכיב מרע**. שקונה באמירה בעלמא אינה מן התורה וקראי דלעיל עשה טובה קמ"ל שיטה לביתו בשעת מיתתו מה שיש לו

לזוות הן על ידי קנין הן ע"י דבור כגון דברים שאין לריכין קנין שאדם מודיע לבני ביתו מי חייב לו כלום וממנו ומפלו צד מי ^(א) והיכן מונחין אלא מדרבנן בעלמא קונה גזירה שמה עד שיצאו עדים לקנות מטרף דעתו של חולה קודם שיצאו ולא יוכל להקנות ונמנא"ת לוואתו בטלה. וקשיא לי מה צדק אם תצטל מאחר שאינו קונה באמירה תצטל ותצטל. ולישאל אחרינא מפרשין ונראה צעני דלהכי תקון רבנן שיקנו דבריו באמירה שאם שיקנו דבריו נקנין חיישין שמה מטרף דעתו בחלו ממוך זכר שהוא יודע שלא יקיימו בניו לוואתו: **מי אמר רב נחמן הכי**. דמדרבנן היא ולא מדאורייתא: **המוכר שטר חוב**. שחייב לו לזה למלוה ממון ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וכתב לו קני לך ^(א) וכל שעבדיה אי גמי כדפסקין התם הלכתא אותיות נקנות במסירה בפרק המוכר את

הספינה (לעיל עו:). **וחזר**. המוכר ומחל לזהו: **מחול**. דלא מכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שחבא לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאמי מחמתיה דמלוה ומיהו מעומיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דדיינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו ולא חזירו דקיימא לן ^(א) דחייב מההוא עובדא דכפייא רפרס לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא לללמי: **ואפילו יורש**. של מלוה מחול וקצרה הוא דלא אלס כח של לוקח במה שנמכר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב ^(א) במקום המלוה או היורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקרינא ביה עבד לזה לאש מלוה ^[משלי כב:] ויכול למחול שעבודו: **מודה שמואל שאם נסמו**. המלוה לאש אחר בנתנת שכיב מרע ובגון שחלק כל נכסיו ^(א) ימי על ידי קנין כדין כל מתנת שכיב מרע במקצת אי גמי בלא קנין כדיון דמסרו לו בחיייו איך לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד חוזר אם מתנת שכיב מרע ^(א) במקצת הוא כדפסקי' לקמן [קמא:] דלינו יכול למחול דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואלימי ממתנת בריא ואין היורש יכול למחול: **ומשני אינה של סורה**. אלא מדרבנן היא: **ועשושה כשל סורה**. ומשום טירוף דעתו כדאמרן לעיל: **א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני צניט זה** ויאלץ פלוני פירות דקל זה **לא** אמר כלום. שהידיה אין זה ממנו להקנותה ופירות דקל גמי אין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי' בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקני אלא א"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו וצית לדור מתנת שכיב מרע גמי לא קניא דמילתא דליתא צבריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חמור מן הצריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין ^(א) מועלת צבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכן אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': **(למימרא דסבר רב נחמן כו')**. לא אלס כח השכיב מרע יותר מן הצריא אלא שאמירתו קונה כקנין סודר דצריא:

הלואתי

ויהיב לאחריה הוה ליה למימר שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש ולכן לא סמכה דעתה בכך יותר^א ועוד רביה ממנה דאמר בפרק קמא דבבא מזיעא (דף יט: ושם) גבי מנא שובר בזמן שהאשה מודה ויחזיר לצעל וליחוש שמה כתבה ליתן בנים ולא נתנה אלא עד תשרי ואזלה וצנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בנים ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדין שהרי יכולה היא למחול לצעלה^י ומימה למאן דדאין דינא דגרמי איך ^(א) יטרוף שלא כדין והלא אם ממחול לצעלה יחזור עליה הלקוחות ויגזו ממנה הכל על כן נראה שאין לריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו זה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו זה לכל הפחות ואומר ר"י דדבצר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדין ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפטר מגרשה שכתבה ליתן בנים ולא נתנה עד תשרי ואזלה וצנא לכתובה דמינסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בנים ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שהיא גרשה א"כ מוכרת כתובתה בדמים יקריס ואם כן הפסידה הרבה ללקוחות וטורף צעלה שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם^י ואי הוה מוקי לה להיהא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי הוה אמי שפיר אך לא היינו יכולים עוד להביא ממנה רביה מיהו לפי מה שפי' ר"י בפ"ק דבבא מזיעא דגרשה ליכא למיחש הכי^י הוה א"ש וכן הוה עיקר כמו שפי' שם דלא הוי מצי למיפטר מגרשה וא"ת מאי האי דקאמר בפ"ק דבבא מזיעא (דף כז:) ש"מ איתא להא דשמואל דאמר המוכר שטר חוב כו' ניחוש דלמא כתבה ליתן בנים ולא נתנה עד תשרי והלכה והכניסתה לצעלה שאז אינה יכולה למחול לידו כירה כדאמר בהכותב (כתובות פה:) וז"ל דמיירי שידועין שאין לה צעל: **א"ל** אינה בשל תורה בו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להוכיח מכאן דמכר שטר חוב ^(א) חל מן התורה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קיז):

שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה **יאכל פלוני** פירות דק"ך זה **לא** אמר כלום **למימרא** דסבר רב נחמן **מילתא** דליתא **בבריאי**. שאינו יכול להקנות הידיה דדבר שאין צו ממנו הוא ופירות הדקל דאין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם:

הלואתי

מסורת הש"ס

א) ב"ק פט. צ"מ כ. כתובות פס: פו. קדושין מח. ט) לכתובות פו.א. ג) נרש"ל מתק וא"ת וגרם ומ"מ וכו'), ד) ז"ל והרשה: ט) ר"מ גורם אית מח.

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה מודה שמואל בו א"נ ע"י קנין בדין כל מתנת שכיב במקצת. תמורה לי דליכ הוי מתנת בריא ויכול למחול וכן הקשה הגר"א נח"מ סי' רנב ס"ק [מנ]:

הנהגות הב"ח

א) גביא אמר רב נחמן אפי' ניב גי' רשנים א"ר נחמן אמר שמואל סי' אכל בתוס' בפרק הספינה ורס"ן אע"ג סי' ע"ש סוף דף ע"ו: (ב) רשב"ם ד"ה מתנת וכו' כד מן הן והיכן וכו' ולישאל אחרינא מפרשין וכו' שיקנו דבריו כדאמר. ניב וכן מספור לקמן ב"ק קי"ז ע"כ דקאמר ולא למוס לדברי ר"א אלא שמה מטרף דעתו עליו: (א) ד"ה המוכר סי' קני לך אינה וכל: (ז) ד"ה ואפי' סי' המוכר צו במקום: (פ) ד"ה מודה שמואל וכו' אם מתנת שכיב מרע בבזילה הוא כדפסקין: (י) ד"ה א"ר נחמן וכו' דאין קנין מועיל בבזילה אמריה בשכיב מרע גמי לא מהניא: (י) תוס' ד"ה המוכר וכו' דאי מחלה לה לבבי צעל ליכא פסידא ומקי לה כר"מ: (ח) בא"ד ומינה למאן וכו' אך לא יטרוף וכו' דמכל מקום:

מוסף רש"י

וחזר ומחלו. המוכר ססא מלוה מחלו לזהו. מחול. דאמר ליה לזה לוקח לא צנל דברים דידא את (כתובות פה.) ואפילו יורש. כל מלוה. מחול. שאלה לא נמחיי ללוקח כלום אלא מתנת המוכר, והרי מחלו אלא (קדושין מח.).

מוסף תוספות

א. ונמצא שמרורחות הרבה. מוס' כתובות פו. ג. דמשמע דחייב לטולש. כל הכותב בשטר. שם. ג. אינה רוצה להחקדש לו ותהא צריכה לחובעו לדין אם ימחול. מוס' הא"ש צ"מ כ. ד. והשתא מהימנא להחזיר השובר במגו דא בעיא מחלה. שם. ה. דאם היתה מוחלת היתה צריכה לשלם ללקוחות כל מה שהכתובה שוה עכשיו שהיא גרושה ועומדת לבצול. שוברים שקדם. היא כלום בקבוצא. מוס' צ"מ כ.